

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Directie Bestuur Democratie
en Financien**

Bestuurlijke Inrichting en
Democratie

Turfmarkt 147 Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

www.rijksoverheid.nl

Datum : 8 november 2013

Betreft Toegezegde nadere informatie over diverse onderwerpen naar
aanleiding van het AO van de vaste commissie voor
Binnenlandse Zaken d.d. 5 november 2013.

Hierbij stuur ik u naar aanleiding van het Algemeen overleg van de vaste commissie
voor Binnenlandse Zaken van 5 november 2013 de toegezegde nadere informatie
over de volgende onderwerpen:

- De effectiviteit van de voorlichtingscampagne voor kiezers buiten Nederland
inclusief de kosten voor die campagne bij de Tweede Kamer verkiezingen in
2012;
- Het onderzoek naar de haalbaarheid van internetstemmen voor de kiezers die
vanuit het buitenland kunnen stemmen;
- Reactie op zaak naamgeving lokale politieke partijen Alkmaar.

Effectiviteit voorlichtingscampagne kiezers buiten Nederland

In het kader van de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer verkiezingen in
2012 zijn extra voorlichtingsinspanningen verricht om de opkomst van kiezers
buiten Nederland te bevorderen:

- Vanaf 6 juni was de website www.verkiezingen2012.nl in de lucht met
informatie speciaal gericht op kiezers in het buitenland met een directe link
naar het registratieformulier. In de periode tot en met 31 juli 2012 (de
registratietermijn van kiezers in het buitenland liep tot 1 augustus) heeft deze
website in totaal 62 870 bezoekers gehad.
- Er zijn banners geplaatst op door Nederland in het buitenland vaak bezochte
sites, die alleen zichtbaar waren, wanneer de website vanuit het buitenland
werd benaderd.
- Op facebook zijn advertenties geplaatst, gericht op profielen van Nederlanders
in het buitenland en is ingezet op search campaigning¹.
- Op de websites van de ambassades en vertegenwoordigingen van Aruba,
Curaçao en Sint Maarten zijn verwijzingen naar de website
www.verkiezingen2012.nl geplaatst.
- Radio Nederland Wereldomroep heeft op de site aandacht besteed aan het
registratieproces en een verkiezingsdossiers gemaakt.

¹ Het verschijnen van gesponsorde links bij intikken van zoekwoorden gerelateerd aan adressen vanuit het
buitenland.

- BVN-TV heeft in haar uitzendingen aandacht besteed aan de noodzaak tot registreren.
- In de weekeditie van NRC in week 25 en 29 is een advertentie geplaatst. Daarnaast is op verzoek van het ministerie van BZK door VNO/NCW via haar Nieuwsbrief Nederlandse bedrijven voor de gedetacheerde Nederlander in het buitenland, geïnformeerd over het registratieproces.
- Daarnaast zijn er specifiek voor Curaçao, Aruba en Sint Maarten advertenties in lokale dagbladen geplaatst, radiocommercials uitgezonden en banners geplaatst.

Veel activiteiten zoals de nieuwsbrief van VNO/NCW, ambassades, website Wereldomroep en BVN –TV vonden kostenvrij plaats. Daarnaast is er ongeveer € 90.000 besteed aan de overige genoemde activiteiten zoals de website, banners, radio en dagbladen.

Uit de cijfers in de bijlage bij deze brief blijkt dat er sprake is van een lichte toename van het aantal kiezers dat vanuit het buitenland deelneemt (4% t.o.v. 2010). Ook is het aantal ongeldige stemmen aanzienlijk afgenomen, mogelijk het gevolg van het verduidelijken van de instructie. Overigens valt de effectiviteit van de campagne niet eenvoudig te meten. Het is niet goed mogelijk de effecten van het algemene debat in de media over de verkiezingen te scheiden van de effecten die worden bereikt door de overheids campagne in dezelfde periode. Dit geldt zowel voor de voorlichtingscampagne voor kiezers buiten Nederland als voor de campagne in Nederland.

Voor de komende verkiezing van de leden van het Europees Parlement zijn dezelfde voorlichtingsactiviteiten voorzien voor de kiezers in het buitenland. Nieuw is wel, de Kamer is daar in mijn brief van 18 oktober 2013 over geïnformeerd, dat de kiezers in het buitenland de mogelijkheid krijgen om kennis te maken met het nieuwe stembiljet. Dit in verband met het experiment dat bij deze verkiezing wordt gehouden met een nieuw model van het stembiljet dat naar kiezers per mail kan worden gezonden.

Onderzoek internetstemmen

Tijdens het Algemeen Overleg van 5 november j.l. heb ik gemeld dat de opdracht voor het onderzoek naar het stemmen per internet voor de kiezers in het buitenland gegeven aan het bedrijf Verdonck, Klooster en Associates (VKA). De gunning van deze opdracht aan dit bedrijf is tot stand gekomen na een aanbesteding. Van de zes ontvangen offertes is de offerte van VKA als beste beoordeeld. Overigens is in eerste instantie voor dit onderzoek een offerteaanvraag gestuurd naar vier universiteiten. Die hebben echter geen offerte uitgebracht.

De inhoud van de opdracht voor het onderzoek luidt als volgt:

1. Het inventariseren en beschrijven van de systemen voor internetstemmen die andere landen hebben gebruikt voor het stemmen bij formele verkiezingen van vertegenwoordigende organen of voor het houden van proeven/experimenten daarmee. Waar mogelijk worden hierbij ook de kosten van het stemmen per internet bij deze verkiezingen in de inventarisatie vermeld.
2. Het opstellen van een risico-analyse waaruit moet blijken of en zo ja welke risico's worden voorzien als gevolg van het stemmen per internet voor de kiezers in het buitenland in relatie tot de (internationale) waarborgen die gelden voor verkiezingen en of er maatregelen te treffen zijn om die risico's in voldoende mate af te dekken. De waarborgen waar het om gaat zijn:

transparantie, controleerbaarheid, integriteit, kiesgerechtigdheid, stemvrijheid, stemgeheim, uniciteit en toegankelijkheid. Waar er geen of in onvoldoende mate maatregelen te treffen zijn voor de risico's die zich kunnen voordoen bij het stemmen per internet, is gevraagd om een uitspraak te doen over de kans dat het betreffende risico zich daadwerkelijk bij een verkiezing met internetstemmen zal kunnen voordoen.

3. Het beschrijven, rekening houdend met de op te stellen risico-analyse, van de functionele, technische en beveiligingseisen die bepalend zijn voor een betrouwbare vorm van internetstemmen. De beschreven eisen moeten kunnen worden gebruikt voor het vormgeven van wet- en regelgeving en voor het opstellen van functionele- en technische ontwerpen. Daarbij moet ook rekening worden gehouden (en dus ook worden beschreven) met de wijze waarop de kiezers in het buitenland op een veilige en betrouwbare wijze kunnen worden voorzien van de stembescheiden die men nodig heeft om via internet te stemmen. Eveneens moeten de eisen voorzien in een invulling van de taken die het stembureau nu heeft bij stemmen.
4. Het schetsen van een methode om te waarborgen dat (voor elke verkiezing) op een transparante en controleerbare wijze de internetvoorziening aan de gestelde eisen voldoet, alsmede om te waarborgen dat de eisen voor het stemmen per internet worden onderhouden zodat het vertrouwen in het internetstemmen door de kiezers in het buitenland kan blijven bestaan.

VKA is een onafhankelijk Nederlands adviesbureau voor strategische projecten met ICT in de publieke sector. Het bedrijf adviseert over ICT vraagstukken op onder meer het terrein van beveiliging, architectuur, procesinrichting, outsourcing en programmamanagement.

Over elektronisch stemmen, waaronder internetstemmen, heeft het bedrijf specifieke deskundigheid. Zo is het intensief betrokken geweest bij de beide experimenten die in Nederland zijn gehouden met internetstemmen (in 2004 en 2006). In deze experimenten konden kiezers in het buitenland per internetstemmen voor de verkiezing van de leden van het Europees Parlement (in 2004) en de leden van de Tweede Kamer (in 2006). Het bedrijf is ook door de federale regering van België en door de Vlaamse regering voor meerdere verkiezingen aangewezen als adviesorgaan voor de aldaar gebruikte geautomatiseerde stelsystemen.

Het onderzoek zal eind 2013 afgerond worden. De uitkomst van het onderzoek zal ik uiteraard aan de Tweede Kamer doen toekomen.

Reactie op zaak naamgeving lokale politieke partijen Alkmaar.

In het AO is tevens gevraagd om te reageren over een kwestie rondom de registratie van de naam van een lokale politieke partij in relatie tot de registratie van een vergelijkbare naam voor de Tweede Kamerverkiezingen. Het gaat om de volgende kwestie. De Kiesraad heeft het verzoek van de politieke groepering 'Ouderen Politiek Actief' ingewilligd om de aanduiding 'OPA' op te nemen in het register van aanduidingen voor de Tweede Kamerverkiezing. De lokale groepering 'Onafhankelijke Partij Alkmaar' (OPA Alkmaar) heeft hiertegen beroep aangetekend bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, omdat dit tot gevolg zal hebben dat deze groepering zijn lokaal geregistreerde aanduiding mogelijk zal verliezen. Vanwege de gemeentelijke herindeling Alkmaar, Schermer en Graft-De Rijp per 1 januari 2015, moeten partijen hun aanduiding namelijk opnieuw registreren. Voor OPA Alkmaar zou dit registratieverzoek kunnen worden afgewezen, omdat dan op landelijk niveau reeds een vergelijkbare aanduiding is geregistreerd.

In het AO werd specifiek aandacht gevraagd voor een email van Leefbaar Alkmaar waarin wordt gesteld dat de Kieswet op dit punt niet klopt en daarom mogelijk moet worden aangepast. Ik wijs erop dat de landelijke registratie van het Ouderen Politiek Actief nog niet onherroepelijk is. Ik hecht eraan de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State af te wachten alvorens te overwegen of aanpassing van de Kieswet op dit punt noodzakelijk dan wel wenselijk is.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.H.A. Plasterk